

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum voluntas in quo temporis puncto aliquid vult, libera sit ad illud
volendum nolendúmve, & è contrario. disput. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

DISPUTATIO IV.

Utrum voluntas, in quo temporis puncto aliquid vult, libera sit ad illud idem non volendum nolendumve, & è contrario.

Ochami, & quorundam Nominalium opinio.

Guilielmus Ochamus in 1. d. 38. q. 1. quem sequuntur Gabriel ibidem, & quidem alij ex doctoribus Nominalibus, asseuerat, voluntatem, in quo instanti elicit volitionem, non esse liberam ad eam non eliciendam, aut ad eliciendum contrarium actum, & è conuerso, in quo instanti non vult, aut nolitionem elicit, liberam non esse ad volendum idem obiectum: sed solum ante illud instans fuisse in ea libertatem, vt cum ad illud idem instans perueniret, indifferenter vellet, aut non vellet, nolletve obiectum: eo vero ipso, quod ad illud instans peruenit, si ex libertate præcedente vellet, esse liberam vt immediatè post illud instans in volitione sua persistat, aut ab ea desistat, vel etiam, si velit, eliciat contrariam volitionem (in quo, ait, differt à causis agentibus ex necessitate naturæ, quæ, existentibus eisdem circumstantiis, desistere nequeunt ab operatione) non verò esse liberam, vt in illo eodem instanti indifferenter vnâ & eandem rem velit, aut nolit.

Ochami argumentum.

Probat hanc sententiam, quoniam nulla potentia fieri potest, vt voluntas, in quo instanti vult, non velit: ergo in instanti, in quo vult, non est in ea facultas, vt non velit. Consequentia patet, quoniam non est potentia, quam Deus deducere non valeat in actum. Antecedens probatur, quoniam implicat contradictionem, voluntatem, in quo instanti vult, non velle: vellet enim simul, & non vellet: ergo id nulla potentia fieri potest.

Confirmatur primò.

Confirmatur, quoniam vel potentia ad contrarium, aut contradictorium, solum conuenit voluntati antequàm habeat actum voluntatis, aut cum ipsum actum in se habet. Si solum illi conueniat antea, iam fateris libertatem voluntatis ad oppositum, solum esse ante instans in quo aliquid vult, quod Ochamus contendit. Dicit autem nequit conuenire illi dum iam est sub volitione: eo enim dato, posset velle & non velle simul, aut etiam nolle, quod contradictionem implicat.

Confirmatur secundò.

Confirmatur rursus, quoniam id, quod est, quando est, non potest non esse, vt auctor est Aristoteles 1. de interpretatione cap. vlt. Vnde Boëtius 5. de Consolatione prola vltima, *sol oriens, & gradiens homo, quæ dum sunt, non fieri non possunt, eorum tamen vnum prius quoque quàm fieret (nempe ortus solis) necesse erat existere: alterum vero (nempe gressus voluntarius hominis) non item.*

Refellitur explicata sententia.

Sententia hæc, meo iudicio, non solum falsa, sed & periculosa est ac temeraria. In primis, quoniam Deus optimus maximus liberè voluit creare mundum, & tamen, neque antequàm id vellet, libertatem habuit, vt id non vellet: eò quod ex æternitate id voluerit, & nihil sit ante æternitatem: neque postquam id voluit, eò quod mutatio aut vicissitudinis obumbratio in eum cadere non possit: ergo quando id voluit, id non velle, quatenus prius natura in se ipso est liber, vt id velit, aut non velit, quàm alterum eorum apud se ex æternitate statuatur.

Secundò, quoniam ex communi Theologorum, atque ipsius Ochami sententia, Angeli in primo instanti suæ creationis apud Deum meruerunt; ergo tunc habuerunt libertatem arbitrij ad eliciendam, vel non eliciendam operationem ob quam meruerunt.

A Consequentia est manifesta, quoniam sine libertate esse non potest meritum: cuiusmodi autem libertatem habere non poterit antequàm crearentur. Rideliculus autem est asserere, libertatem, quam in primo instanti habuerunt ad cohibendam, vel continuandam vlteriùs illam eandem operationem, quam in primo instanti elicerunt, conferre, vt in primo instanti mereantur per operationem in eo elicitam, vt velle videtur Ochamus. Tum quia libertas illa nihil confert, vt in potestate liberi arbitrij fuerit elicere, aut non elicere operationem illam in primo instanti: quippe siue cohibeatur post illud instans, siue continetur, non id eò non erit elicita in primo instanti: meritum autem, & demeritum esse nequeit in operatione, quam in potestate liberi arbitrij non fuerit, sicut eam elicere, ita etiam non elicere. Tum vel maximè, quoniam cessare post primum instans ab operatione ex se bona & digna premio, quid conducere potest, vt operatio illa meritum habuerit in primo instanti: cum id demeritum potius, quàm ad meritum conferat? Quare libertas ad intermittendam operationem, si re ipsa intermittatur, ad Angelorum meritum in primo instanti nihil profusus efficiet: at Doctores affirmant, eos etiam Angelos, qui post primum instans peccauerunt, in primo instanti meruisse.

B Tertiò, data opinione Ochami, concedendum esset, neminem peccare quando vult aliquid contra legem Dei, sed immediatè antea existisse totam culpam: quandoquidem culpa esse nequit, nisi dum libertas adest ad culpam vitandam: id autem si admittatur, multa sequuntur absurda. In primis enim ab aduersariis petà, an qui in instanti aliquid vult aliquid contra legem Dei, peccet immediatè antea peccato omissionis, aut commissionis. Non dicent omissionis, quandoquidem nullum actum tenetur tunc elicere: neque item commissionis, eò quod nullum eliciat actum: ergo eiusmodi culpa neque omisso, neque commissio erit, quod est satis absurdum. Deinde petam, vel dum dicunt immediatè antea existisse culpam actus sequentis, intelligunt in tempore immediato, vel in instanti immediato: non in instanti immediato, eò quod non datur in tempore instans immediatum instanti, vt philosophi demonstrant: neque item in tempore, quandoquidem dato quocumque tempore, cum in ea dimidia parte illius, quæ est versus instans in quo voliturus est aliquid contra legem Dei, habeat libertatem ad illud idem non volendum, nec in altera priori dimidia parte stauerit tale quid velle, nulla erit culpa in priori parte: ergo nec in toto tempore dato peccasse dicitur. Præterea, moriatur homo ille in eo instanti, in quo, si viueret, voliturus erat aliquid contra legem Dei: tunc si culpa existeret in tempore immediatè præcedente, sequeretur hominem illum damnari, cum tamen nihil contra legem Dei omiserit, vel commiserit: quo quid ineptius? Confirmatur ex Augustino epistola. 107. ad Vitalem Pelagianum, ubi copiosè & doctè ex Scripturis probat, neminem damnari pro re, quam gesturus esset, si viueret, sed pro re, quam dum viueret gessit.

F Dicendum itaque est cum Scoto in 1. d. 39. voluntatem, ad quocumque temporis punctum deueniat, prioritate naturæ antecedere suum actum, vt quæuis alia causa suum effectum præcedit: prius etenim natura est voluntatem esse in quocumque temporis puncto, quàm in eodem ab ea actus emanet: hæc autem naturæ prioritas verum fundamentum in re habet: eum ergo volūtas suapte natura sit causa libera, hoc est, in cuius potestate est velle, aut.

Quando voluntas libera sit, etiam in eo instanti in quo adest.

aut nolle, aut continere omnino actum & nihil vel-
le, utique in quocumque temporis puncto existat,
in eo priori eiusdem puncti, in quo cum fundamen-
to in re, concipitur ut natura ordine antecedens
suum actum, in facultate ipsius est, vel nihil omni-
no agere, vel volitionem, aut nolitionem elicere,
prout maluerit. Quod fit, ut ad quodcumque tempo-
ris momentum deueniat, prius natura, quam ad ali-
quid praedictorum pro innata sua libertate se de-
terminet, facultatem habeat, non quidem ad volen-
dum in eodem puncto temporis vnum & idem ob-
iectum, simul, aut etiam successiue, quasi in eodem
puncto, postquam se determinauerit ad vnam par-
tem contradictionis, alteri subiacere possit (vtrum-
que enim contradictionem implicat, & id solum
probat argumenta pro opinione Ochami) sed facul-
tatem habet, ut indifferenter velit, aut nolit, aut
ab omni actu pro eodem instanti vacet. Hoc ipso ve-
ro, quod posterius natura liberè se determinat ad
vnum illorum trium, nequit iam in eodem tempo-
ris momento ad aliud se determinare.

Ad argu-
mentum
Ochami.

Ad argumentum ergo Ochami, si antecedens su-
matur in sensu composito, ita ut sit sensus, nulla
potentia fieri posse, ut, si iam voluntas in instanti aliquo
temporis elicerit volitionem, non possit non velle
idem obiectum, concedendum est: nec pugnat no-
biscum, qui non in eo sensu dicimus voluntatem, in
quo instanti aliquid vult, liberam esse ad illud non
volendum, aut nolendum in eodem instanti. Si ve-
ro sumatur in sensu diuiso, ita ut sit sensus, nulla
potentia fieri posse, ut voluntas, quae in aliquo pun-
cto temporis aliquid vult, non possit tunc non velle
illud, vel vacando ab omni suo actu, vel per con-
trarium actum illud reiiciendo, si modò spectetur,
ut existit in eodem temporis puncto prior naturae
ordine, quam illud idem velit, negandum erit ante-
cedens. Ad probationem verò dicendum est, impli-
care quidem contradictionem, voluntatem in sensu
composito, in quo instanti aliquid vult, illud idem
non velle, non verò in sensu diuiso.

Ad prima
argum.

Ad confirmationem dicendum est, potentiam
ad contradictorium conuenire voluntati etiam sim-
ul tempore cum actu volitionis, sed prius natura,
quam in eodem puncto temporis ad illud elicien-
dum se liberè determinet, ut explicatum est: neque
inde sequi, voluntatè idem posse velle & nō velle
simul, ut supra diximus: sed solum sequi, prius natu-
ra, quam velit, esse indifferenter & liberam ut sub
dihunctione, velit, aut nolit obiectum, vel omnino
actum cohibeat.

Ad secun-
dam.

Ad secundam confirmationem dicendum est, id,
quod est, quando est, necessariò esse, ita intelligen-
dum esse, ut facta hypothesi quòd res iam sit extra
suas causas, necessariò esse dicatur: at absolute ea,
quae à causa libera emanant, si in instanti, in quo sunt,
considerentur, prout prius naturae ordine, quam
sunt, causa est libera & indifferens, ut ab ea emanet,
aut non emanent, sanè indifferenter & esse & non
esse possunt in eo instanti, in quo à causa emanant,
existereque in rerum natura incipiunt.

DISPUTATIO V.

De concursu Dei cum causis secundis ad omnem
earum actionem, & effectum.

Constituta arbitrii nostri libertate, dicendum
est de concursu Dei generali, quo cum causis
omnibus secundis, atque ad eò cum libero arbitrio,
ad omnem actionem, & effectum concurrat. Prae-
Molina in D. Thom.

A ter quosdam quos D. Thomas 1. par. quaest. 105. art.
5. 2. sententiarum dist. 1. quaest. 1. art. 4. de potentia
quaest. 3. art. 7. & 3. contra gentes cap. 69. refert, Gab-
riel in 4. dist. 1. quaest. 1. art. 1. & art. 3. dubio 2. &
3. securus Petrum de Aliaco, in ea est sententia, ut
dicat, causas secundas nihil omnino operari, sed Deum
in illis, atque ad earum praesentiam se solo produ-
cere omnes effectus, ut ignem non calefacere, & so-
lem non illuminare, sed Deum in illis, atque ad illo-
rum praesentiam effectus illos producere. Vnde dubio
3. citato ait, *causas secundas non proprie esse causas,
quasi insuant in effectum. hoc namque modo solum cau-
sam primam affirmat esse causam, causas vero secundas
dicit appellari causas sine quibus non, quatenus construc-
tum habet Deus non, nisi ad earum praesentiam, produ-
cere effectus.* Art. etiam primo citato cum Petro de
Aliaco asserit, Deum nihil minus concurrere, quan-
do cum causa secunda producit effectum, ut calo-
rem cum igne, quam concurreret, si solus eundem
effectum produceret. Imò tunc plus efficere, quan-
doquidem non solum producit calorem, & quali con-
cursu, ac si ignis non adesset, sed etiam facit, ut
ignis sit etiam causa suo modo eiusdem caloris. Hac
verò sua sententia idcirco commendari maximè di-
uinam potentiam arbitratur, quoniam iuxta eam ef-
fectus omnes, non ex parte, sed ex toto ac proprie
Deo tribuantur.

Gabrielis
& quorun-
dam aliorum
sententia.

Eam autem confirmat. Tum ex illo 1. ad Corinth.
12. *Qui operatur omnia in omnibus.* Tum etiam ex il-
lo 2. ad Corinth. 3. *Non quod sufficientes simus cogita-
re aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra
ex Deo est.*

Eam confir-
mat. 1.

Sententiam hanc omnes nihilominus reiiciunt,
meritoque D. Thomas 2. Sententiarum & 3. contra
gentes loco citato, stultam eam appellat. Quid enim
magis stultum esse potest, quam ea negare, quae ex-
perientia & sensu patent? Sensibus autem constat
causas secundas suas operationes elicere, ac exerce-
re. Quòd si de omnibus omnino causis, etiam de
voluntate, ac libero arbitrio ea opinio intelligatur,
ut autores illius velle videntur, utique non solum
cum ea experientia pugnat, qua quibus nostrum in
se ipso experitur in sua esse potestate velle & nolle,
sed planè error in fide est censendus: tollit namque
de medio arbitrii nostri libertatem, & cum ea ratio-
nem omnem virtutis & vitij, meriti & demeriti, lau-
dis ac vituperij, praemij & supplicij à nostris operi-
bus. Etenim si voluntas non est, quae operatur, sed
Deus solus elicit in ea operationes bonas ac malas,
quae quaso libertas in ea manet, quae ratione me-
rito & laudi, aut peccato ac vituperio tribui illi po-
test, quòd vno aut altero modo operetur.

Causa se-
cunda effe-
ctus suos co-
operatur cum
Deo.

Libero
arbitrio non
cooperari ad
suos effectus
error in fide.

E Est autem ea sententia de solis causis secundis,
quae libero arbitrio praeditae non sunt, intelligere-
tur, parum sanè tuta esset in fide. Enim verò Scrip-
tura sacra eiusmodi operationes causis secundis ita
tribuit, ut verè eas à suis causis fieri significet. Marci
4. *Vitro terra fructificat, primo herbam, deinde spicam,*
&c. Lucae 12. *Videte ficulneam & omnes arbores, cum
productus iam ex se fructus.* Vnde Aug. 7. de Ciuit. Dei
c. 30. *Sic Deus, inquit, administrat omnia, quae creauit,
ut etiam ipsa proprios exercere & agere motus sinat.*

F Deinde rationibus refutatur. Quoniam ea data,
hae propositiones essent falsae, sol illuminat, ignis ca-
lefacit, & cetera: quando quidem causa secundae
non essent, quae haec praestaret, sed Deus ad illarum
praesentiam: consequens autem tum contra comu-
nem loquendi usum, tum etiam contra communem
sensum hominum est. Praeterea cum authore Ari-
stot. 2. de Caelo, cap. 3. vnumquodque sit propter
suum